

Zuzana Maléřová

ČÍST JEJÍ KNIHY ZNAMENÁ POTKAT ČLOVĚKA

Text: Tereza Herz Pokorná, **foto:** Dagmar Hájková, Jana Pertáková, Vlado Bohdan

Spisovatelka Zuzana Maléřová má překrásné oči a obrovský dar. Dar dívat se do hloubky a nesmírně poeticky pak pojmenovat, co vidí. Vypráví nám příběhy, které se dotýkají podstaty lidského bytí, stávají se ukazateli na cestě životem. Říká se o nich, že otevírají srdce a hladí duši. Svě o tom ví každý, kdo se s ní někdy potkal, a to ať již prostřednictvím knih, rozhlasových vysílání, či televizních pořadů.

Její rukopis a síla sdělení jsou nezaměnitelné. Otázky, které kladu svým literárním hrdinům, se dotýkají osudů nás všech, a ač jdou mnohdy až na samou dřev, balancují na ostří nože, neublíží, nýbrž vnášejí světlo tam, kde se pokouší vládnout tma nebo třeba zapomnění. V jejích příbězích vždy potkáváme kus sebe, přestože vypovídají o životě zcela jiných a naprosto konkrétních lidí, ať již těch slavných, známých, či nám osobně neznámých.

Její slova zrcadlí všechny barvy duhy, aby se obratem proměnila v obrazy a přiměla nás prožít vlastní silné emoce, a mnohdy je i osvobodit, je-li třeba. Je nám s ní veselo i smutno, cítíme lásku, úzkost, strach, naději, úlevu, díváme se do slunce, chráníme před deštěm, hledáme, ztrácíme a nacházíme, abychom mohli porozumět, pochopit smysl lidského konání. Já její knihy nazývám „Herbáře lidských osudů“. Mají zvláštní vlastnost – jsou měňavé.

To podle toho, ve které fázi života je zrovna čtete. Nutí totiž člověka se k nim vracet, a on pak může pocítit dojetí v místě, kde pro něj dříve nebylo k vidění, nebo objevit humor, kde ho původně nevímál. Zuzana miluje černý, drsný humor, ale i ten lehký, něžný, jehož záblesky nejsou vždy viditelné. Její próza je poezií, slovní projev pak nesmírně otevřený.

Zuzana Maléřová přišla jako dítě z hor do hlavního města a zabydlela se. Kořeny však zůstaly tam,

odkud vzešla, co ji zformovalo. Beskydy – tvrdý horský kraj těsně pod horou Radhošť jí dal vnitřní řád, naučil sounáležitosti. Umělci bývají povětšinou rozervaní, vznášejí se mezi nebem a zemí, zavalemi vlastními emocemi a představami o světaběhu. Ona stojí hluboko zakořeněna v zemi, přesto se dotýká oblak a dívá se daleko za ně. Kdysi jí někdo řekl: „Práce člověka má být viditelnější než on sám.“ To v ní zůstalo.

Narodila se v pravé poledne, první, co slyšela, byly zvony kostela. Pohled z okna jejího pokoje vedl na hřbitov. Přes den zdobila hroby jako pokojíky pro panenky, před spaním se dívala na mihotavá světýlka svíček a nechala si od nich vyprávět příběhy. Záhy vyprávěla ona jim. Ve čtyřech letech už vstávala sama, rodiče pracovali. Dali jí důvěru, svobodu a samozřejmý pocit zodpovědnosti, jiná cesta nebyla. Říká tomu samota obklopená láskou, možnost rozvíjet se ze své podstaty. Snídaní a šatičky měla připraveny, do školky trefila.

V šesti letech jí „parťák“ – hrobník Lenomar, který občas přespával v márnici – dal do ruky lebkku. „Erben v praxi,“ říká se smíchem na adresu milovaného autora, který ji už tenkrát naprosto uhranul. Přesně v tom věku se totiž naučila číst. V místní knihovně vůbec netušili, že vše, co si odnáší, je jen pro ni. Pod okny jí běhala dívka Bára, šermovali mušketýři, kvetl višňový sad. Nevadilo jí, že mnohdy nerozumí, byla fascinována. Když četla Cyrana z Bergeracu, nemohla ho ještě pochopit, přesto v ní zanechal věčnou stopu. Důkazem je kniha „Dopis Cyranovi“, která vyšla opakovaně již třikrát. Ale tak to u ní bývá.

Nebyla pouze malou knihomolkou, tátova a bratrova vášeň k fotbalu pohltila i ji, a není divu, že

svoji knižní prvotinu nazvala „Život je kulatý“. Lásku tomuto sportu pak vyznala (mimo jiné) knihami „Příběhy z tribuny“ či „Proč kluci milují fotbal“. A pak tu byla ještě zvířata. Rozuměla si s nimi víc než s lidmi, nosila je odevšad, zachraňovala nemocné, to vše s jasným cílem – stát se veterinářkou. Vše bylo jinak, když jí v čase pevného rozhodování ukázal tatínek jediné uplatnění této profese, které bylo v té době na horách možné – zemědělské družstvo a místní jatka. Bylo to tvrdé, ale řekla si: „Se zvířaty už mluvit umíš, je čas naučit se to s lidmi.“ Psaní bylo logickou volbou.

Letos je to 35 let, co jste napsala první knihu, 30 let od chvíle, kdy jste poprvé hovořila k lidem z rozhlasu. Bilancujete?

Ohlídám se, ale ne tolik za vzpomínkami, jako spíš žánrově. K únorovým narozeninám jsem si darovala knihu Houslový klíč, ve které jsou portréty, úvahy, glosy, básně, písňové texty a také jeden zvláštní útvar, který jsem začala psát v poslední době. Přes konkrétní divadelní roli se prolnete do příběhu samotného představitele.

Například Vratká prkna Jiřího Lábusa, Cílová stanice touha Mariky Procházkové, Jinakost krásy Lenky Krobotové, Narozeninová Lily Jany Preissové a další. Celá kniha je pak řazena do koloběhu čtvera ročních období a inspirací se mi stala má sváteční a nedělní rozhlasová rána.

Dobrá rána v Českém rozhlase Dvojka jsou tři hodiny textu – vlastně malá kniha. Co obnáší příprava?

Chodím po světě, sbírám zážitky a zamykám je v sobě. Psáním je zhmotním a pak přijde ráno, já otevřu zámek a zážitky osvobodím. No a začnu sbírat znovu, abych měla příště co předat.

Je vám lépe v rozhlasovém studiu, nebo u psacího stolu?

Podstatou a základem mé práce je psaní. Ale zase je tam příliš mnoho samoty, a tak ráda utíkám mezi lidi. Nedělní rána v rádiu jsou také druhem samoty, ale veřejné. Všude kolem ticho a klid, jen já a mistr zvuku, který se mnou vysílá. Začínáme ve tmě a tři hodiny jdeme za světlem. Sdílíme s posluchači vnitřní svět plný konkrétních událostí a jsou chvíle, kdy přímo hma-

S mužem Vladem Bohdanem si zamilovali Dánsko

tatelně kolem sebe cítím spoustu lidí, se kterými si vyprávím. Ta chvíle vzájemného propojení je malý zázrak. V Nočním Mikrofonu zase zavíráme den a nejsem tam sama. Mám hosta, se kterým jdu jeho životem. Vlastně tak vyprávím posluchače ke spánku a zase je probouzím. Tyhle časy přesně vyhovují mé povaze a mé práci.

Co se vám vybaví jako první, řekne-li se Viola?

Celoživotní vztah a dobrodružný šestiletý život. Je symbolické, že stojí naproti Národnímu divadlu. Největší vedle nejmenšího. V Národním divadle jsem začínala a inspirovalo mne k napsání několika knih. A stejně jako velcí herci první scény, nakonec jsem i já s láskou utíkala do intimního místa plného poezie a divadla hraného „z očí do očí“. Každý měsíc jsem uvádě-

la autorský pořad naplněný mými texty, příběhem hosta, který byl „trojjediný“. Byl tvořen slovem, ale i obrazem prostřednictvím fotografií mého muže Vlada Bohdana a hudebním portrétem, složeným Emilem Viklickým. Premiéra a derniéra zároveň. Každý večer byl jedinečný a neopakovatelný. Na jejich základě vznikly dvě výpravné knihy „Ticho v květu Violy“ a „Celá Viola tvé duše“.

Někdy musíme opět otevřít ránu, aby se mohla správně zacelit. A myslím, že to je to, co některými svými příběhy děláte – léčíte.

Myslím, že schopnost přijetí zodpovědnosti zbavuje strachu z ohlednutí. Rozhodně to neznamená se utápět v minulosti či se pitvat v bolestech. Ale naopak, lépe se poznat, jít dál. Lidská schopnost znovu se zvednout, znovu vylézt

na ten kopec, odkud je vidět svět, je fascinující. Protože kdo tam už jednou byl, i když sejde dolů, ví, co je nahoře. Ten nadhled v sobě nese klid.

Přežila jste tvrdou školu recese a drsného humoru Kaisera a Lábusa, přesto je najdeme ve vašich knihách v hlubokých těžkých polohách.

Prožili jsme spolu neuvěřitelné legrace, jsou zaznamenány v knize „Psáno v kóji“, které říkám hřích mládí. Přesto když se mne občas někdo zeptá na životní motto, cituji právě Oldu Kaisera. Do knihy jsme vymýšleli citáty jako parodie. Jirka třeba řekl: „Mládí bývá mladé.“ A Olda dodal: „Stáří bývá staré.“ A bylo moudro a my se samozřejmě skvěle bavili. To Oldovo motto, které jsem přijala do života, zní: „Když si myslíš,

Kmotry nové knihy Houslový klíč byli v divadle Ypsilon fotbalový trenér Antonín Barák a herec Pavel Šimčík

V rozhlasovém studiu

že už jseš, tak nejseš.“ V tom je podstata jejich humoru i nezměrného talentu. A jsou pro mne důkazem existence celoživotního přátelství. Ale nic z toho není zadarmo. Každé souznění jde někdy sakra temným lesem.

Souznění s někým neznamená potápět se do hloubky jeho pocitů, pro tvorbu je to však nezbytné.

Snažím se mít odstup, ale je pravda, že se někdy neubráním úzkosti i slzám, když si událost, o které píšu, představím. Ale mohou to být i úplně obyčejné věci. Když jsem psala knihu „Jak potkat děti“, byly mé děti malinké. Poslední kapitola se jmenuje „Jak opouštějí děti a jak opouštějí rodiče“. Dodnes si pamatuji, že jsem ji psala na Dolní Bečvě, u tátova rybníka a ten rybník jsem vyplaкала. Fantazie bývá silnější než realita. Dnes ten čas nastal, obě

děti dospěly. Alžběta je zpěvačka a studuje herectví, hraje v divadle Kámen a ve Studiu Švandova divadla, a zpívá mé texty na CD O lásku dál. Jeroným studuje grafický design v Dánsku, hraje fotbal a jde za svými sny. Ale jsme silně propojeni, vytvořil křehkou a krásnou obálku mé nové knihy Houslový klíč. Samozřejmě, že se mi zasteskne a mám o něj starost, ale spíš nám vnesl do života nové zážitky. Poznáváme krásné Dánsko a jeho „hygge“. Před osmnácti lety jsem při psaní knihy Jak potkat děti plakala představou o jejich dospělosti, opouštění, dnes to žiju a raduju se.

Kdo byl vaším literárním „učitelem“?

Jsem solitér a jistě na mě měla vliv spousta autorů, ale na počátku stála spisovatelka Marie Podešvová ze Soláně. Říkala jsem jí babičko a občas jsme spolu psa-

ly. Její muž František Podešva byl malíř. Na Soláně díky nim jezdili bardové Národního divadla, literáti, výtvarníci, sportovci, prakticky všechny významné osobnosti tehdejší doby, a pro mě bylo zázračné setkávat se s nimi. Babi Podešvová říkala, že je to místo, kde se slétávají géniové, aby hovořili s člověkem. Fascinovaly mě jejich řeči, jinakost, i já chtěla zjistit, co je tam daleko za těmi kopci.

A víra?

Vyrostla jsem v ní, ale do jaké míry ve mně zůstala, bych si nedovolila tvrdit. Ale rozhodně jsem přenesla zvyky do své rodiny, včetně třeba modlitby u štedrovecerního stolu. Víra u nás hrála velikou roli ve své rituálnosti, opírala se o pevné body. Vánoce, Velikonoce, vše se prožívalo. Ale já do kostela nemusela, pokud jsem nechtěla. Ani tatínek tam třeba nešel. Šli

spolu s maminkou alejí, ona doprava do kostela, on doleva hrát s chlapci taroky. Když zvonilo poledne, sešli jsme se doma u oběda. V naší rodině panovala činorodost a smysl pro humor. Důvěra, kterou jsem cítila odjakživa. Slavná byla věta mého tatínka, který na otázku „Proč ses mě neptal, když mi bylo ...náct, kde jsem byla, co jsem dělala?“ odpověděl: „Abys mi nemusela lhát.“

Důvěra a samozřejmost je cítit i z vašich dětí. Navíc s vámi spolupracují, a to opravdu není běžné.

Ano, a je to moc hezké poznávat se skrz profese, to je velká intimita. Často slyšíme, že z nich musíme mít radost. Ale kdyby se mě někdo zeptal, čeho si nejvíc vážím, pak je to jejich vztahu k nám. I když z nás mají legraci, dobírají si nás a určitě jim někdy lezeme na nervy, bytostně cítím jejich lásku a vím, že nás jednou budou želeť.

S dcerou Alžbětou Bohdanovou a synem Jeroným Bohdanem profesně spolupracují

Svět se zase jednou mění, mnoho lidí je skeptických, jak to vnímáte vy?

V psaní se nebojím slov, která jsou dnes možná strašákem. Je to ethos, mravnost, dojetí, zrada, malost, prohra, bolest, smrt. A samozřejmě víra, naděje a láska, to je „bible“, se kterou jsem vyrostla. Myslím, že doba

byla vždy těžká. Každá nese jiná úskalí, ale některé věci jsou neměnné, k těm se upínáme, za nimi jdeme, bez nich nemá život žádný smysl. Dříve či později všichni sklídíme, co jsme zaseli.

Kdybyste mohla dát lidem dnešní doby nějaký dar, co by to bylo?

Pocit smysluplnosti. Pokud nebudu mluvit o zdraví. Když člověk ví, proč je na světě, není vykořeněný, ustojí i ošklivý vítr. Je zvláštní, že lidé, kteří opravdu usilují naplnit život a kladou na sebe vysoké nároky, jsou zároveň sami sobě velmi přísnými soudci. A musí dávat pozor, aby je nepředstihl kdejaký blbec, který si žádné nároky neklade a vůbec o sobě nepochybuje.

Co je člověk?

Příležitost. Zázrak. Nechci nás ale nikterak povyšovat, protože ten zázrak je naprosto nenaplněný. A objevit tajemství, kdo je vlastně člověk, je nekonečné dobrodružství. ■

U příležitosti vydání knihy Proč kluci milují fotbal

JEDEN SVĚT 2020 ZNÁ SVÉ VÍTĚZE

Doslova za pět minut dvanáct stihli porotci rozhodnout o letošních vítězích festivalu dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět. Poté se totiž festival musel přerušit. Na regionální festivaly už nedošlo vůbec, organizátoři festivalu doufají, že budou moci proběhnout v náhradním termínu na podzim.

Ačkoliv se pražská část nemohla uskutečnit s úplným programem, během prvních pěti dnů navštívilo odpolední a večerní projekce 14 199 diváků, školní projekce zhlédlo 7 119 žáků. Festival promítnul celkem 104 filmů a uvedl 14 projektů virtuální reality. Projekce doprovázelo 98 pofilmových debat a 3 speciální debaty v rámci programu Mluvicí kino. Po přerušení festivalu se část dokumentů přesunula do on-line prostředí. Ve spolupráci s platformou DAFilms.cz bylo uvedeno 15 snímků, které vidělo více než 4 000 lidí.

A KDO ZÍSKAL HLAVNÍ CENY?

Mezinárodní porota udělila Cenu za nejlepší film rumunskému snímku **Kolektiv** režiséra Alexandra Nanaua, který poukazuje na rozsáhlou korupci v rumunském zdravotnictví, kvůli níž po požáru v klubu Kolektiv zemřou desítky mladých lidí. Cenu za nejlepší režii porota udělila Thomasi Balmesovi, režisérovi snímku **Zazpívej mi**, o snaze mladého mnicha z Bhútánu udržovat blízké osobní vztahy ve věku, kdy moderní technologie zasahují do všech koutů světa. Cenu

Poroty České soutěže letos získal dokument **V síti** režisérů Barbory Chalupové a Víta Klusáka. Porota ocenila především téma, kterým se dokument zabývá – snímek detailně ukazuje, jak není nikdo imunní vůči chování predátorů a jak hluboce jsou tyto mechanismy zakoreněné v naší společnosti.

Informace o oceněných filmech na www.jedensvet.cz. ■

Na Dvojce si vyberete

Dvojka
Český rozhlas

Poslouchejte v FM, DAB+,
na webu dvojka.rozhlas.cz
nebo v mobilní aplikaci.

Rádio, které vás baví